

Cauza C-299/22**Rezumatul cererii de decizie preliminară întocmit în temeiul articolului 98 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții de Justiție****Data depunerii:**

4 mai 2022

Instanța de trimitere:

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Curtea Supremă a Lituaniei)

Data deciziei de trimitere:

4 mai 2022

Reclamant:

M. D.

Pârâtă:

„Tez Tour” UAB

Intervenientă:

„Fridmis” UAB

Obiectul procedurii principale

Litigiu privind rezilierea unui contract de servicii turistice și recreative și rambursarea sumelor de bani pentru pachetul de servicii de călătorie.

Obiectul și temeiul juridic al trimiterii preliminare

Interpretarea articolului 12 alineatul (2) din Directiva (UE) 2015/2302 a Parlamentului European și a Consiliului din 25 noiembrie 2015 privind pachetele de servicii de călătorie și serviciile de călătorie asociate, de modificare a Regulamentului (CE) nr. 2006/2004 și a Directivei 2011/83/UE ale Parlamentului

European și ale Consiliului și de abrogare a Directivei 90/314/CEE a Consiliului; articolul 267 al treilea paragraf din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene.

Întrebările preliminare

1) Este necesar să existe un avertisment oficial din partea autorităților statului de plecare și/sau de sosire în sensul abținerii de la efectuarea de călătorii neesențiale și/sau clasificarea țării de destinație (și, eventual, a țării de plecare) ca aparținând unei zone de risc pentru a se putea considera că circumstanțe inevitabile și extraordinare s-au produs la locul de destinație sau în vecinătatea imediată a acestuia, în sensul articolului 12 alineatul (2) prima teză din Directiva (UE) 2015/2302?

2) Atunci când se apreciază dacă există circumstanțe inevitabile și extraordinare la locul de destinație sau în vecinătatea imediată a acestuia la momentul rezilierii contractului privind pachetul de servicii de călătorie și dacă acestea afectează în mod semnificativ executarea pachetului: (i) trebuie să se țină seama numai de circumstanțe obiective, ceea ce înseamnă că un efect semnificativ asupra executării pachetului este legat numai de imposibilitatea obiectivă și trebuie interpretat ca incluzând numai cazurile în care executarea contractului devine imposibilă atât din punct de vedere material, cât și juridic, sau, trebuie totuși să includă și cazurile în care executarea contractului nu este imposibilă, dar (în speță, din cauza temerii întemeiate de infectare cu COVID-19) devine complicată și/sau ineficientă din punct de vedere economic (în ceea ce privește siguranța călătorilor, riscul pentru sănătatea și/sau viața acestora, posibilitatea de a atinge obiectivele călătoriei în scop de agrement); (ii) sunt relevanți factori subiectivi cum ar fi călătoria unor adulți împreună cu copii cu vârsta sub 14 ani sau apartenența la un grup cu risc mai ridicat din cauza vârstei sau a stării de sănătate a călătorului etc.? Călătorul are dreptul de a rezilia contractul privind pachetul de servicii de călătorie în cazul în care, ca urmare a pandemiei și a circumstanțelor asociate acesteia, în opinia călătorului mediu, călătoria către și dinspre destinație devine nesigură, generează inconveniente pentru călător sau îi provoacă acestuia o temere întemeiată cu privire la un risc pentru sănătate sau de infectare cu un virus periculos?

3) Faptul că circumstanțele invocate de călător interveniseră deja sau erau deja cel puțin prezumate/probabile la momentul rezervării călătoriei afectează în vreun mod dreptul de a rezilia contractul fără a achita un comision de reziliere (de exemplu prin privarea de acest drept, prin aplicarea unor criterii de apreciere mai stricte pentru evaluarea consecințelor negative asupra executării pachetului etc.)? La aplicarea criteriului previzibilității rezonabile în contextul pandemiei trebuie să se țină seama de faptul că, deși OMS publicase deja informații cu privire la răspândirea virusului în momentul încheierii contractului privind pachetul de servicii de călătorie, cu toate acestea, evoluția și consecințele pandemiei erau dificil de prevăzut, nu existau măsuri clare de gestionare și de control al infecției

sau date suficiente cu privire la infecția propriu-zisă, iar dinamica în creștere a infecțiilor de la momentul rezervării călătoriei și până la rezilierea acesteia era evidentă?

4) Atunci când se apreciază dacă există circumstanțe inevitabile și extraordinare la locul de destinație sau în vecinătatea imediată a acestuia la momentul rezilierii contractului privind pachetul de servicii de călătorie și dacă acestea afectează în mod semnificativ executarea pachetului, noțiunea de „loc de destinație sau [...] vecinătatea imediată a acestuia” include doar statul de sosire sau, ținând seama de natura circumstanței inevitabile și extraordinare, și anume o infecție virală contagioasă, include și statul de plecare, precum și puncte asociate plecării și întoarcerii din călătorie (puncte de transfer, anumite mijloace de transport etc.)?

Dispozițiile de drept al Uniunii și jurisprudența Curții de Justiție invocate

Articolul 38 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.

Articolul 169 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene.

Considerentul 31, articolul 3 alineatul (12) și articolul 12 alineatul (2) din Directiva 2015/2302.

Hotărârea din 20 octombrie 2011, Interedil, C-396/09, punctul 42, și Hotărârea din 23 martie 2021, Airhelp, C-28/20, punctele 42, 44 și 45.

Dispozițiile naționale invocate

Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (Codul civil al Republicii Lituania, denumit în continuare „Codul civil”): articolul 6.212 alineatul 1 („Forța majoră”) și articolul 6.750 alineatul 4 punctul 3 („Dreptul turistului de a rezilia contractul privind pachetul de servicii de călătorie și de a se retrage din contractul privind pachetul de servicii de călătorie”).

Prezentare succintă a situației de fapt și a procedurii principale

- 1 La 10 februarie 2020, recurentul (reclamant în primă instanță) și intimata (pârâtă în primă instanță) au încheiat un contract privind un pachet de servicii de călătorie (denumit în continuare „contractul”), în temeiul căruia intimata s-a angajat să pună la dispoziția recurentului și a familiei sale o excursie de agrement în Emiratele Arabe Unite în perioada cuprinsă între 1 martie 2020 și 8 martie 2020 și să furnizeze următoarele servicii: transport aerian pe ruta Vilnius-Dubai și Dubai-Vilnius, cazare timp de șapte nopți într-un hotel de cinci stele, servicii de catering all inclusive, transfer de la aeroport la hotel și de la hotel la aeroport, precum și serviciile unui reprezentant al operatorului de turism. Pentru aceste servicii, recurentul a achitat 4 834 de euro intimatei.

- 2 La 27 februarie 2020, recurentul a cerut intimătei rezilierea contractului, solicitând să i se permită să utilizeze suma plătită pentru o altă călătorie atunci când urma să se diminueze riscul asociat COVID-19. Intimata a refuzat să dea curs cererii.
- 3 Recurentul a introdus o acțiune în justiție, solicitând instanței să constate rezilierea contractului în temeiul clauzei 2.1.2.3 din acesta – și anume, ca urmare a producerii unor circumstanțe de forță majoră la locul de destinație sau în vecinătatea imediată a acestuia, care pot face imposibilă efectuarea călătoriei sau transportul turiștilor la locul de destinație – și să dispună acordarea sumei plătite în temeiul contractului.

Principalele argumente ale părților

- 4 Recurentul a arătat că informațiile publicate în luna februarie 2020 atât de autoritățile oficiale, cât și de mass-media cu privire la declanșarea mondială pandemiei de COVID-19 au constituit motive suficiente pentru a pune la îndoială siguranța deplasării și, mai general, fezabilitatea acesteia. Acesta a susținut că circumstanțele (numărul tot mai mare de cazuri de COVID-19 la nivel mondial, restricțiile de zbor, recomandările oficiale de abținere de la călătorii în alte state etc.) trebuie considerate *inevitabile și extraordinare* și constituie un temei juridic pentru exercitarea dreptului prevăzut la articolul 6.750 alineatul 4 punctul 3 din Codul civil și la articolul 12 alineatul (2) din Directiva 2015/2302 de a rezilia contractul privind pachetul de servicii de călătorie din cauza unor circumstanțe de *forță majoră* (respectiv circumstanțe *inevitabile și extraordinare*) fără a suferi pierderi. Potrivit recurentului, circumstanțele de *forță majoră* menționate la articolul 6.750 alineatul 4 punctul 3 din Codul civil trebuie înțelese nu ca fiind circumstanțe de *forță majoră* care fac complet imposibilă efectuarea unei călătorii, ci ca fiind circumstanțe *inevitabile și extraordinare* care pot afecta în mod semnificativ executarea contractului sau transportul pasagerilor la destinație. Imposibilitatea de a efectua călătoria ar trebui interpretată nu numai ca imposibilitatea de a furniza serviciile la destinație, ci și ca imposibilitatea de a asigura o călătorie sigură fără a cauza inconveniente sau riscuri turistului.
- 5 Intimata a declarat că, având în vedere definiția *circumstanțelor inevitabile și extraordinare* prevăzută de Directiva 2015/2302 și circumstanțele speței, răspândirea virusului COVID-19 putea fi considerată ca fiind o circumstanță incontrollabilă, însă nu ca fiind o epidemie sau o împrejurare care să facă imposibilă deplasarea în condiții de siguranță către destinație. Aceasta a susținut că Directiva 2015/2302 pune accentul nu numai pe efectul semnificativ asupra efectuării călătoriei, ci și pe imposibilitatea deplasării în condiții de siguranță către destinație, ceea ce are drept rezultat faptul că circumstanțele de *forță majoră* prevăzute la articolul 6.750 alineatul 4 punctul 3 din Codul civil pot fi interpretate și dovedite ca fiind circumstanțe de *forță majoră* [în sensul articolului 6.212 din Codul civil].

- 6 Instanța de fond și instanța de apel sesizate au adoptat poziția potrivit căreia, în conformitate cu datele din dosar (recurentul a decis să achiziționeze călătoria după publicarea informațiilor cu privire la luarea măsurilor de siguranță, acesta trebuia să evalueze el însuși riscul privind posibilitatea efectuării călătoriei, situația referitoare la riscul pe care îl prezenta călătoria nu s-a modificat în perioada cuprinsă între momentul achiziționării călătoriei și decizia de a renunța la aceasta), nu existau motive pentru a califica circumstanțele invocate de recurent drept circumstanțe de *forță majoră* (circumstanțe *inevitabile și extraordinare*) care au făcut imposibilă executarea contractului. Aceste instanțe au considerat că decizia recurentului de a rezilia contractul a fost determinată de voința sa (aspect subiectiv), iar nu de o amenințare reală care exista în mod obiectiv la momentul rezilierii. Instanțele menționate au arătat că, probabil, contractul a fost reziliat din cauza temerilor întemeiate și a incertitudinii cu privire la răspândirea pandemiei de COVID-19, însă recurentul nu a făcut dovada faptului că la data rezilierii contractului (27 februarie 2020) și nu ulterior au existat motive obiective, iar nu subiective care au făcut imposibilă executarea contractului în perioada relevantă (cuprinsă între 1 și 8 martie 2020).

Prezentare succintă a motivelor trimiterii preliminare

- 7 Instanța de trimitere ridică în special problema validității aplicării unor circumstanțe *inevitabile și extraordinare* ca mijloc de apărare al călătorului, care să constituie temeiul rezilierii contractului privind pachetul de servicii de călătorie fără a provoca pierderi acestuia, întrucât răspunsul la această chestiune va determina care dintre părțile la contract va suporta consecințele juridice nefaste ale rezilierii sale. Instanța menționată subliniază că noțiunea de circumstanțe *inevitabile și extraordinare*, precizată în Directiva 2015/2302, este autonomă, că aceasta nu a fost încă interpretată în jurisprudența Curții și că, de asemenea, Curtea nu s-a pronunțat încă cu privire la criteriile care trebuie aplicate pentru a stabili dacă circumstanțele sunt *inevitabile și extraordinare* în sensul articolului 12 alineatul (2) din Directiva 2015/2302 în situația unei pandemii mondiale.
- 8 Instanța de trimitere arată că definiția circumstanțelor *inevitabile și extraordinare* prevăzută de Directiva 2015/2302 a fost transpusă în dreptul național la articolul 6.750 alineatul 4 punctul 3 din Codul civil prin utilizarea definiției *forței majore*. Instanța de prim grad de jurisdicție și instanța de apel s-au întemeiat pe noțiunea generală de *forță majoră* prevăzută la articolul 6.212 alineatul 1 din Codul civil și pe caracteristicile constitutive ale circumstanțelor de *forță majoră* formulate în jurisprudența instanțelor naționale; astfel, acestea au considerat că noțiunea de *forță majoră* prevăzută în dreptul național și noțiunea de circumstanțe *inevitabile și extraordinare* utilizată în dreptul Uniunii sunt sinonime.
- 9 Cu toate acestea, potrivit instanței de trimitere, noțiunea de circumstanțe *inevitabile și extraordinare* este mai largă decât cea de *forță majoră*. În primul rând, pe baza principiului potrivit căruia protecția drepturilor călătorului trebuie să primeze, posibilitatea acestuia de a se apăra nu poate fi limitată în mod excesiv. În

al doilea rând, în interpretarea dispozițiilor Regulamentului (CE) nr. 261/2004 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 februarie 2004, Curtea a reținut deja că noțiunea de împrejurări *exceptionale* trebuie interpretată în sensul că include nu numai evenimentele externe, ci și pe cele interne activității întreprinderilor, cum ar fi grevele (Hotărârea din 23 martie 2021, *Airhelp*, C-28/20, punctele 42, 44 și 45). Instanța de trimitere consideră că, prin analogie, noțiunea de circumstanțe *inevitabile și extraordinare* include nu numai cazurile în care contractul este obiectiv imposibil de executat (din punct de vedere material sau juridic), ci și cazurile în care executarea acestuia este teoretic posibilă, însă este practic complicată și/sau ineficientă din punct de vedere economic (în ceea ce privește siguranța călătorului, riscul pentru sănătatea și/sau viața acestuia, posibilitatea de a atinge obiectivele călătoriei în scop de agrement) sau în care călătorul suferă o privare de beneficiile vacanței. Instanța de trimitere adaugă că recomandările (un avertisment) din partea unor autorități (cum ar fi Ministerul Afacerilor Externe) în sensul abținerii de la efectuarea de călătorii ar putea fi considerate ca prezumând existența unor circumstanțe *extraordinaire* care afectează în mod semnificativ executarea contractului privind pachetul de servicii de călătorie.

- 10 Instanța de trimitere consideră că, pentru a se stabili existența acestui efect semnificativ, trebuie, în principiu, să fie invocată aprecierea *ex ante* a fezabilității executării contractului efectuată de un călător mediu, normal informat și suficient de atent și de avizat. Prin urmare, este important să se țină seama de datele factuale disponibile călătorului și de informațiile disponibile în mod public potrivit cărora este probabil să survină circumstanțe *inevitabile și extraordinare* și efectele care decurg din acestea și, în cazul în care a apărut deja o situație periculoasă, este puțin probabil ca situația să se îmbunătățească.
- 11 Instanța de trimitere solicită, de asemenea, să se stabilească dacă, în cazul în care circumstanțe *inevitabile și extraordinare*, în sensul articolului 12 alineatul (2) prima teză din Directiva 2015/2302, surveniseră la momentul călătoriei, dreptul de a rezilia contractul fără a achita un comision de reziliere poate fi aplicat indiferent dacă existența unor astfel de circumstanțe ar fi putut fi prevăzută la momentul încheierii contractului. Instanța de trimitere ridică problema dacă, atunci când se aplică criteriul previzibilității rezonabile, ar trebui să se țină seama de faptul că – din cauza creșterii deosebit de rapide a cazurilor de infectare cu virusul COVID-19 care au fost confirmate la începutul anului 2020 și a lipsei unor date științifice fiabile – a fost evidențiat riscul deosebit de mare prezentat de virus pentru sănătatea și viața oamenilor, că nu existau măsuri clare de gestionare și de control al infecției, că evoluția și consecințele pandemiei erau dificil de prevăzut și că, de la momentul rezervării călătoriei până la rezilierea contractului, numărul de infecții a crescut în mod evident.
- 12 În același timp, instanța de trimitere ridică problema noțiunii de „loc de destinație sau [...] vecinătatea imediată a acestuia”, utilizată în Directiva 2015/2302. În opinia acestei instanțe, în temeiul articolului 12 alineatul (2) din Directiva 2015/2302, dreptul călătorului de a rezilia contractul este legat de apariția unor

circumstanțe inevitabile și extraordinare la „locul de destinație” sau „în vecinătatea imediată a acestuia”; prin urmare, evaluarea unor astfel de circumstanțe în cazul rezilierii contractului din cauza pandemiei nu ar trebui să fie asociată doar cu destinația finală, și anume cu statul de sosire. Instanța de trimitere consideră că dreptul de a rezilia contractul privind pachetul de servicii de călătorie trebuie să existe și în cazul în care, ca urmare a pandemiei și a circumstanțelor asociate acesteia, în opinia călătorului mediu, călătoria către și dinspre destinație devine nesigură, generează inconveniente sau provoacă o temere întemeiată cu privire la un risc pentru sănătate sau de infectare cu un virus periculos.

DOCUMENT DE LUCRU